

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Pottiales, **Familj:** Pottiaceae, **Släkte:** *Cinclidotus* (forsmossor), **Art:** *Cinclidotus fontinaloides* - forsmossa (Hedw.) P.Beauv. **Synonymer:** *Cinclidotus aquaticus*

Kännetecken

Arten bildar upp till 10 cm långa, krypande, svartgröna skott med enstaka korta sidogrenar. Bladen är smalt ovala och nedlöpande längs stammen. Längs bladkanten finns en 2–5 cellager tjock list. Nerven är kraftig och slutar i bladets spets eller är kort utlöpande. Skotten är skildkånade. Kapslar är vanliga. Kapseln är dold av blad, till formen oval och som torr något fårad. Peristomet är enkelt och består av tänder som är oregelbundet delade i trådsmla skänklar som nedtill är förenade med tvärribbor, så att kransen där ser ut som ett galler. Kapselskaftet är mycket kort, 0,5–1,0 mm. Sporerna är 18–20 µm i diameter och grovt papillösa. Specialiserad vegetativ förökning är inte känd. Forsmossa påminner något om stor näckmossa *Fontinalis antipyretica*, som växer i samma sorts miljöer, men den senares blad saknar kantlist och nerv. Förväxling har även förekommit med bäckblommossa *Schistidium rivulare* men den har små blad (<3 mm långa) och kapsel med triangulära, röda tänder.

Utbredning och status

Arten är i Sverige funnen mest i kalkrika slättbygder i södra delen av landet. Arten förekommer också sällsynt i Norge och Danmark, i Danmark finns de flesta lokalerna på Bornholm. Forsmossa är spridd framför allt i Europa, samt i angränsande delar av Mindre Asien. Den finns också i Nord- och Östafrika och har hittats i bergstrakter österut till Nepal.

Av flera undersökta lokaler på Öland 1990 återfanns den endast på en gammal lokal och finns kvar där ännu 2010. Forsmossa har återfunnits på 11 av 12 besökta gamla lokaler i Västergötland. I Skåne har den återfunnits på 5 av de återbesökta 6 lokalerna.

Ekologi

Forsmossa växer på sten, betongfundament, trädbaser och rötter i och vid vattendrag. Den är även funnen i källor och på översilade berghällar i kalkrika trakter. Underlaget är ofta rikt på kalk. Om underlaget är fritt från kalk har vattendraget oftast en hög halt av lera. Växtplatserna är oftast solexponerade och periodvis översvämmade. Den växer aldrig så att den permanent befinner sig under vatten. Arten förekommer ofta tillsammans med arter i släktet blommossor *Schistidium* och pilmossa *Leskea polycarpa*. Sporerna mognar på sommaren.

Hot

Vattenreglering, föroreningar, övergödning och igenväxning utgör hot mot arten. Den tycks ha gått starkt tillbaka i låglandsområdena i t.ex. Tyskland, men överlevt bättre i förmodligen mindre förorenade bergsområden. Arten befinner sig i Skandinavien på nordgränsen av sitt utbredningsområde och kan därför tänkas vara extra känslig för miljöförändringar.

Åtgärder

Eftersom arten uppvisar en splittrad bild vad gäller återfynd i olika landskap bör återbesök göras i fler områden.

Övrigt

Utländska namn - NO: Strykmose, DK: Kilde-Rammeblad, GB: Smaller Lattice-moss.

Etymologi: *fontinaloides* = lik mossläktet *Fontinalis*; suffixet *-oides* (lat.).

Uttal: [Sinklidótus fontinalóides]

KEY FACTS Smaller Lattice-moss. Shoots decumbent, up to 10 cm long, sparsely branched, lateral branches short. Leaves narrowly ovate, decurrent. Leaf margin with distinct border (2-3-stratose). Costa stout, ending in apex or shortly excurrent. Dioicous, capsules common, immersed. Capsule ellipsoid, slightly furrowed when dry. Peristome simple, teeth irregularly split into filiform segments held together at the base by transverse "fillets", rendering the peristome base a lattice-like appearance. Seta very short (0.5-1.0 mm). Spores 18-20 µm, coarsely papillose. - Grows on stones, concrete foundations, tree bases and roots along, or submerged in streams. Also found in springs and on flushed flatrocks in calcareous areas. The substrate is often calcareous.

Naturvård

Konventioner: Typisk art i 9760 Svämädellövskog (Boreal region (BOR) och Kontinental region (CON))

Litteratur

Hallingbäck, T. 2008. *Cinclidotus fontinaloides* forsmossa s. 175-176. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoetangium - Orthodontium. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Mogensen, G. S. & Hansen, G. R. 1995. The status of *Cinclidotus fontinaloides* in Denmark (Musci, Pottiaceae). *Lindbergia* 20: 62-63.

Författare

Nils Cronberg 1997. Rev. Tomas Hallingbäck 2008. Rev. Tomas Hallingbäck 2010.